

Per Øverland: Historieglimt 270 - Gisle Johnsons gate på Voldsminde

Det nåværende navnet på gata er det tredje i rekken. Det første navnet var Voldsmindes første tverrgate. Det ble i 1899 erstattet av Oslo gate etter det gamle navnet på landets hovedstad Kristiania som fikk Oslo-navnet tilbake i 1924. I 1915 ble det vedtatt å gi gata navnet Gisle Johnsons gate etter en

Over: Gisle Johnson fikk her etter seg en hullete, gruslagt gatestump som går i rett vinkel mot Grundtvigs gate (sic!). Foto: Bjørn Lien.

teologisk professor ved Det Kongelige Frederiks Universitet i Kristiania. Denne gata er den egentlige hovedgata gjennom Gamle Voldsminde.

Postadressen i den første tiden etter at det ble bygd hus her,

var rett og slett Voldsminde! Denne gata har tre tverrgater som går mellom den og Mellomveien. Den første tverrgata er ved Mellomveien 7, det tidligere Lademoen hjem for gamle. Det er selve hovedgata som i en sving går inn her. Den andre tverrgata er Testmanns gate, den tidligere Tørresbakken. Den tredje er Grundtvigs gate som går inn ved Laugsand velferdssenter.

Mannen som gata er oppkalt etter, har spilt en helt spesiell rolle i norsk historie. Gisle Johnson var av en kjent islandsk slekt. Hans farfar med samme

navn var den første av slekten som kom til Norge. Han var i mange år sogneprest i Østre Moland; nå i Arendal kommune. Gisle Johnson den eldre var en fargerik personlighet som tradisjonene lokalt kan fortelle mye om. Han var svært stor og tung så menigheten merket med skrekk hvordan prekestolen knaket når han gikk opp på den. Menigheten fryktet at hele stolen skulle falle ned! Han var en god prest som satte spor etter seg. Sønnen Georg Daniel Barth Johnson, far til sønnesønnen, Gisle Johnson den yngre, var ingeniøroffiser og ble senere havnedirektør i Kristiansand. Kunnskap om slekta på Island går tilbake til Jon Eigelsson som levde omkring 1450. Ni ledd senere treffer vi sysselmannen Jon Jacobsson (1738-1808) som bodde på gården Espiholl. Dette gårdsnavnet ble senere skrevet Espolin og er benyttet av mange av etterkommerne i Norge. Av dem er kunstnerne Kaare og Pål Espolin Johnson særlig kjent. Andre kjente etterkommere i Norge er NRK's «onkel Lauritz» Johnson i barnetimen og hans datter Kristin som også var aktiv i NRK. Biskop Alex Johnson og hans bror presten Jon Johnson kom fra samme slekt. Den har altså hatt mange betydelige representanter i landet vårt. De har gjort sin innsats på ulike områder.

Mest kjent er Gisle Johnson som leder av Indremisjonen i Norge i mange år. Indremisjonen regnes som en genuin fortsettelse av haugianismen i Norge. Likevel skal vi begynne med å se på hans yrke og hovedinnsats, nemlig som akademisk lærer ved Universitetet. Gisle Christian Johnson ble født i Halden i 1872, men vokste opp i Kristiansand. I gymnaset fikk han som lærer den forsiktige, men uhyre lærde adjunkt Thistedahl. Gisle studerte teologi i Kristiania og ble cand. theol. derfra med utmerkelse i 1845. Han studerte videre i Tyskland der han ble kjent med Carl Paul Caspari, som var tysk jøde fra Dessau og som hadde blitt kristen. Han hadde blitt en sprenglærd teolog. Fra 1849 var Johnson lektor ved Universitetet i Kristiania og professor fra 1860. Han overtalte Caspari til å søke seg et lektorat ved samme universitet. Det fikk den tyske forskeren i 1847 og de samarbeidet nært i mange år. Caspari innla seg særlig fortjeneste i utforskningen av dåps-, nattverds- og trosbekjennelsens ordlyd gjennom tidene, særlig i den eldste tiden. En mye fortalt historie kan belyse hans språkkunnskaper. Han satt i en tysk togkupé sammen med to tyske teologer. De kjente ham ikke, men han la seg opp i samtalen. De slo over på latin så han ikke skulle forstyrre, men Caspari fulgte dem. De forsøkte på gresk og hebraisk. Det samme skjedde. Da de forsøkte seg på gammelegyptisk som

de bare kunne i beskjeden grad, mens den ukjente talte det flytende. Han hadde gitt ut en grammatikk for det språket! Da skal den ene ha reist seg, pekt på den ukjente reisefellen og sagt: «*Enten er De den skinnbarlige selv (Satan) eller De må være professor Caspari fra Kristiania!*». Dikteren Theodor Caspari var hans sønn.

Gisle Johnson var først og fremst professor og foreleser ved Universitetet. Han publiserte forholdsvis lite. Hans særlige innsats var å utvikle det han kalte «pistikken» av det greske ord for tro: pistis. Det dreide seg om hvordan troen blir til i et menneske. Den store koleraepidemien brøt ut i Kristiania i 1853, og 1400 mennesker døde i løpet av fire måneder. Gisle Johnson ble bedt om å holde bibellesninger i byen. Han skal ha vært en knirkende tørr foreleser, men innholdet fenget. Det ble vekkelser og nytt kristelig liv hos mange. Vekkelser ble landsomfattende og spredt til alle kanter av landet ikke minst gjennom Johnsons studenter som ble prester rundt i landet. Det ble kalt den johnsonske vekkelser. Mange steder ble det dannet foreninger for indre misjon for å fremme vekkelser. I 1855 tok Johnson initiativet til Christiania Indremissionsforening og i 1863 til Den norske Lutherstiftelse som ville være den sentrale ledelse av alle landets foreninger. Ikke alle foreninger sluttet seg til den. Mange fant den for Christiniapreget og for patriarkalsk. Lutherstiftelsen ble ledet av en selvsupplerende tolvmannsgruppe. Gisle Johnson var leder til 1891 da den ble omformet til Det norske lutherske indremisjonselskap som hadde en demokratisk struktur.

Gisle Johnson ble den fremste talsmannen for den konservative og pietistiske retningen innen norsk kristenliv i siste halvdel av 1800-tallet. Det ble lagt vekt på hans ord i aktuelle saker. Da presten Lammers i Skien kritiserte kirkens slappe dåpspraksis, skrev Gisle Johnson boka «*Nogle ord om barnedaaben*» og tok kraften ut av Lammers' kritikk. Johnson var i studietiden påvirket av Grundtvig gjennom presten W. A. Wexels, men tok senere avstand fra Grundtvigs synspunkter. Svært mange i Norge fulgte ham i kritikken av Grundtvig. Legg merke til at Gisle Johnsons gate kommer i rett vinkel på Grundtvigs gate! I 1883 tok Johnson initiativet til «*Opraab til Kristendommens Venner*». Det var et politisk konservativt opprop som fordømte Venstre som fiender av kristen og konservativ politikk. Til Johnsons forbauselse sluttet store deler av kristenfolket ikke opp om oppropet. De stemte for lengst med Venstre!